
KRAICINÉ SZOKOLY Mária & KOVÁCS Gábor

A felnőttkori tanulás szerepe a fogyatékossgal élő emberek munkaerőpiacra jutásában és megtartásában

Az új évezredben a gazdaság és a munkaerőpiac gyors, sokszor hektikus változása és a munkaerőpiac szereplőivel szemben támasztott új követelmények, új munkaerőpiaci kompetenciák megjelenése miatt mindenki számára megkerülhetetlen az életút során többszöri pályamódosítás, akár szakmaváltás, következésképp az élethosszig tartó tanulásban való folyamatos részvétel. Vonatkozik ez azokra a munkaerőpiacról gyakran kiszoruló munkavállalókra is, akiknek korábbi tanulási életútját számos ok – így egészségi vagy egyéb, kedvezőtlen szocio-kulturális háttér tényező – miatt tanulási nehézségek, kudarcok jellemezték. Ezért felnőttkori tanúlással kapcsolatos motivációjuk alacsony, s egyébként sincs információjuk felnőttkori tanulás lehetőségeiről.

A tanulási nehézségek, a lemorzsolódás veszélye – legyenek azok bármilyen eredetűek – pedig rendszerint felnőttkorban is jelen vannak és támogató családi-társadalmi háttér hiányában elvész a munka világába történő bejutás és tartós bennmaradás esélye. E hátrányos helyzetű társadalmi csoportok felnőttkorú tagjainak tanulási és munkaerőpiaci sikere tehát nagyban függ a befogadó társadalmi környezettől, a rendszerszerűen működő és elérhető komplex támogató héttértől, amelyben az érintettek könnyen eligazodnak, információt, támogatást, bátorítást kapnak, és ha belépnek a felnőttkori tanulás világába, ott az oktatás és képzés szakemberei felkészültek sajátos tanulási igényeik, szükségleteik kielégítésére, az újabb lemorzsolódás elkerülésének támogatására (Kraiciné Szokoly, 2013).

A jól képzett, a változásokhoz rugalmasan alkalmazkodni képes munkaerő iránti növekvő kereslet ráirányította a figyelmet a munkaerő-tartalékot jelentő, rendszerint alulképzett, fogyatékossgal élő felnőttek foglalkoztatásának fontosságára, tanulás útján történő felzárkóztatásuk és támogatott foglalkoztatásuk lehetőségeinek kihasználására. A fogyatékossgal élő személyeknek rendszerint nemcsak a tanulási életútja akadályokkal, kudarcokkal teli, hanem munkaerőpiaci lehetőségeik is korlátozottak, s a foglalkoztatásukat támogató jogszabályi lehetőségek ellenére arányuk a munkaerőpiacon még mindig alacsony. (Tardos, 2015, Dunás-Varga, 2021).

E problémakör megbeszélésére, **„A felnőttkori tanulás szerepe a fogyatékossgal élő emberek munkaerőpiacra jutásában és megtartásában”** címmel egynapos jelenléti konferenciát rendezett 2024. április 29-én, az ELTE Felnőttképzés-kutatási és Tudásmenedzsment Intézete, társrendezésben az EPALE Nemzeti Támogató Szolgálattal és az ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Karral. A konferencia célja volt a felnőttkori tanulási nézőpontjából felvetni a fogyatékossgal élő emberek foglalkoztatása kapcsán felmerülő néhány aktuális problémát és többoldalú diskurzus lehetőségét biztosítani a téma szempontjából az érintett fogyatékossgal élő személyekkel, az őket képviselő civil szervezetek képviselőivel, valamint azokat az állami, szak- és felsőoktatási szakemberekkel, akik szívügyüknek tekintik a tanulási nehézségekkel, fogyatékossgal élő személyek befogadóbb társadalomban való boldogulását.

A konferencia négy, rövid problémafelvető és fogalomtisztázó előadással nyitott, majd a 100 fős hallgatóság két interaktív workshop keretében vitatta meg a helyzetet jellemző tapasztalatait, és összegezte jobbitó javaslatait.

Dr. habil. Perlusz Andrea (ELTE BGGYK dékánhelyettes): *„Az inkluzív, befogadó társadalmi környezet szerepe a fogyatékossgal élő emberek aktív társadalmi részvételének, munkaerőpiaci, felnőttkori tanulási lehetőségeinek nézőpontjából”* című előadásában az inkluzív társadalmi környezet és a társadalmi integráció fogalmát, különbségét és főbb jelenségeit, az érintettséggel járó nehézségeit mutatta be. Hangsúlyozta a társadalmi felelősségvállalás és ezt segítő programok és az élethosszig tartó

tanulás fontosságát. Kiemelte, hogy a társadalmi, benne a munkahelyi inkluzivitás megteremtése az egész társadalom felelőssége, ami csak széleskörű társadalmi összefogással jöhet létre.

Fehér Miklós, a Kézenfogva Alapítvány munkaerőpiaci szolgáltatásának vezetője: „*Nehézségek és jó gyakorlatok - a fogyatékossgal élő személyek munkaerőpiacra jutási és bennmaradási esélyei*” című előadásában a megváltozott munkaképesség és a fogyatékossgal fogalmának különbségét hangsúlyozta, majd a munkavállalók és a munkáltatók nézőpontjából elemezte az érintettek foglalkoztatásának előnyeit. Hangsúlyozta, hogy a foglalkoztatás magába foglalja a társadalmi felelősségvállalást, a munkahelyi kultúra pozitív változását, az uniós direktíváknak való megfelelést, s nem utolsó sorban az érintettek munkához, a munkáltatók munkaerőhöz jutását. Bemutatta a Kézenfogva Alapítvány felkészítő programját, amelynek keretében a megváltozott munkaképességű személyeknek mentor segítségével lehetőséget biztosítanak munkahelyi tapasztalatot szerezni.

Dr. Hangya Dóra, a SINOSZ munkaerő-piaci szolgáltatásának vezetője: „*Halló HR*” – „*Kézenfekvő gondolatok a siket és nagyothalló személyek (nyílt) munkaerőpiaci lehetőségeiről, érdekvédelmi szemmel*” című előadásában az Akadályugrás programra fókuszált, amelynek célja, hogy segítsenek felkészülni a hallássérült munkavállalók fogadására azoknak a cégeknek, amelyek nyitottak erre a lehetőségre. A 2013-ban létrejött program az elmúlt 10 évben több, mint 3000 dolgozni vágyó emberen segített, 200 munkaadóval dolgoztak együtt és 500 toborzási projektet valósítottak meg. Az alacsonyán kvalifikált munkavállalók segítése mellett a SINOSZ célja, hogy a fogyatékossgal élő emberek ne csak betanított munkakört tölthessenek be, hanem az esélyegyenlőség jegyében végzettségüknek megfelelő munkát végezhetnek.

Podmaniczky Éva, a Magyar Posta foglalkoztatási rehabilitációs mentora, beszámolt a „*Tegyünk együtt!*” néven, 2013-ban indított projektről, amelyben felmérték, hogy a Magyar Posta pozíciói közül melyek lehetnek kompatibilisek a fogyatékossgal élő dolgozók számára. Ennek eredményeként pénzügyi, kézbesítői, logisztikai küldemény-feldolgozói és posta ügyfélszolgálati ügyintézői munkakörben alkalmaznak fogyatékossgal élő és megváltozott munkaképességű személyeket, például jogászokat, HR és IT szakembereket.

A konferencia második felében workshopok keretében megvalósuló diskurzus során a 100 főnyi hallgatóság szabad és nyílt eszmecserejére került sor, online Padlet felületen, 5-8 fős vegyes összetételű, randomizált csoportokban. Az interaktív munkát a PPK Neveléstudományi Doktori Iskola Andragógiai Program és a BGGYK Gyógypedagógiai Program doktorjelöltjei tervezték és vezették. A résztvevők aktív munkáját jól szolgálta a Padlet felület, amelyen gyorsan mindenki számára elérhetően megjelent a csoportok véleménye, tapasztalata, és a hallgatóság munkájának eredményét jelentő megállapítások.

A *Workshop 1* munkáját, „*Szakképzési és munkaerőpiaci sikeresség a fogyatékossgal élő felnőttek világában*” címmel *Dunás-Varga Ildikó* doktorjelölt és *Berényi Diana* doktorandusz vezették. A résztvevők foglalkoztak a pályorientáció és a továbbtanulás, a munkahelyi karriertervezés, valamint a támogató/nem támogató háttér hatásával, benne érintve az iskolarendszer kiemelkedően fontos szerepét. A workshop vezetői a jó gyakorlatokon túl törekedtek a megoldandó problémák összegyűjtésére is, érintve az érintettek körében a karriertervezés, valamint a támogató szociális, családi háttér kérdését. A résztvevői megállapítások kiemelték az iskolarendszert, a szak- és felnőttképzést egyaránt jellemző információhiány problémáját, nevezetesen azt, hogy nincs kifejezetten a fogyatékossgal élők számára létrehozott, elérhető tanulási, szakképzési információs rendszer. Többen hangsúlyozták továbbá a szakemberek képzésének és az akadálymentes, támogató környezet fontosságát.

A „*Fogyatékossgal élő személyek munkaerőpiaci karrierkérdései*” című ugyancsak Padlet felületen megvalósított *Workshop 2* munkáját *Kovács Gábor* szociológus, doktorjelölt moderálta. A workshop munkájába a PPK emberi erőforrás tanácsadó mesterképzés nappali tagozatos hallgatói is bekapcsolódtak. A csoportmunkák témakörei a pályorientáció, a továbbtanulás és a munkahely, a képző intézmény, mint támogató háttér és a munka-magánélet egyensúly fenntartási lehetőségeinek

feltérképezésére irányultak. A workshopok vezetői a résztvevőktől záró kérdésként az iskolák és a duális képzésben lévő partner cégek közötti „jó együttműködésre” kértek példákat.

A jó hangulatú, sikeres konferencia szervezői minden regisztrált résztvevőhöz akadálymentes formában eljuttatják a közös Padlet munkafelületet, ezáltal kívánják biztosítani a lehetőséget a diskurzus folytatásához. A konferencia híre és az elhangzott előadások anyagai, a workshopok rövid összefoglalói felkerülnek az EPALÉ Magyarország platformjának honlapjára, ami teret adhat további hazai és külföldi partnerek kapcsolódására.

Felhasznált szakirodalom

- Dunás-Varga Ildikó (2021). Az oktatásban való részvétel, a végzettség és a foglalkoztatás összefüggései, különös tekintettel a fogyatékossgal élő személyek helyzetére In: Perlusz Andrea, Cserti-Szauer Csilla és Sándor Anikó (Szerk.) *Fogyatékos emberek a 21. századi magyar társadalomban; Tanulmánykötet Bánfalvy Csaba tiszteletére*. Budapest, ELTE BGGYK, 21-31.
- Kraiciné Sz. M. (2013). Sajátos Tanulási-Tanítási Igényű Felnőttek. *Kultúra és Közösség*, 4(1),51–62. URL: http://www.kulturaeskozosseg.hu/pdf/2013/1/KEK_2013_1_07.pdf (2024.04.15.)
- Tardos K. (2015). *Halmazódó diszkrimináció – Kirekesztés és integráció a munkaerőpiacon*. Belvedere Meridionale. URL: http://www.belvedere.meridionale.hu/letolt/TardosK_Halmazodo_Belvedere2015_online.pdf (2024.04.10.).